

Kurum hekimlerinin çıkamazı (çıkabilir miyiz dersiniz?)

Dr. Reyhan OĞAN*

5 yıllık pratisyen hekimim. 15 Ocak 1990'da Bolu TEK Müessese Müdürlüğü'nde sözleşmeli Kurum Hekimi olarak göreve başladım. Yaklaşık 2 yıldır bu görevi sürdürüyorum. Başlangıçta daha yüksek bir ücretin varlığı ve poliklinik yükünün Sağlık Ocağı'na göre daha hafif olması gibi nedenlerle cazip gelen Kurum Hekimliği şu anda beni, hiç düşünmediğim angaryalar ve mesleki statümün belirsizliğinin doğurduğu sorunlarla karşı karşıya getirdi.

Daha önce 3,5 yıl çalıştığım Bolu 2 no'lu MSO'daki bazen günde 100-150'yi bulan poliklinik-sayı, 18-20 personelin çalışmalarının izlemi, denetimi, sorumluluğu, verdiğimiz emeğin karşılığını ne maddi ne de manevi alanda alamama gibi nedenlerle çok yıprandığımı düşünmüş, TEK Kurum Hekimliğinin bir parça rahatlama getireceğini sanmıştım. Yanılmışım. Hekimi yıpratıcı sorunlar çalıştığım birimden değil, Türkiye gib bir ülkede hekim olmasından kaynaklanıyor. İnsan yaşamına hiç değer verilmeyen bir ülkede çalışma alanı insan sağlığı olan bir mesleği seçmiş olmak, yaşadığımız bütün sorunların özünü oluşturuyor.

Bir dergiye ya da gazeteye yazmak, beni etkileyen sorunları yazıya dökmek dah önce hiç denemediğim bir şey. Nedir beni buna yönlendiren? Tek başına içinden çıkamadığım bu sorunları kısaca aktarayım.

2 yıldır TEK'de tam gün sözleşmeli Kurum Hekimi olarak Memur ve Sözleşmeli Memur personele tedavi hizmeti veriyorum. Ayrıca merkezde ve merkeze bağlı onsekiz (18) işletmede çalışan toplam 312 işçi Personele, hem koruyucu hem tedavi edici Hekimlik hizmeti veriyorum. Poliklinik çalışmalarının yanısıra 6 ayda bir uzaklığı merkeze 1/2 ile 1,5 saat arasında olan bağlı işletmelere teker teker gidip periyodik sağlık muayenelerini yapıyorum. Eğitim Şubesi ile işbirliği yaparak işçilerin hizmet içi eğitim programlarında acil ilk yardım dersleri veriyorum. İşyeri Hekimi sıfatı ile her ay İş Sağlığı ve İş Güvenliği Kurul'nun toplantılarına katılıyorum. Yani Kurum Hekimliği sorumluluğu yanı sıra işyeri Hekimliği işlevini de yükleniyorum. (Önemsiz bir ayrıntıyı da belirtmeden geçemeyeceğim; tüm bu hizmetleri ne bir yardımcı sağlık personeli ne de başka bir

yardımcıyla değil, tek başına yapıyorum. İki oda, bir stetoskop, bir tansiyon aleti ve ben Bolu TEK'in sağlık birimini oluşturuyoruz.) Günde sekiz saat tam gün çalışarak verdiğim bu hizmetlerin karşılığında son bir yıldır Sağlık Ocağı Hekimliğinden daha düşük bir ücret alıyorum. Kasım ayında sus payı olarak ücretimi 657'ye bağlı Hekimlerle eşitlediler. Ancak Sözleşmeli Kurum Hekimi olarak imzaladığım sözleşme gereği (ki bu sözleşme Hekimler için hazırlanmış özel bir sözleşme değil, tüm Kurum Personeline Memurundan Mühendisi'ne uygulanan matbu sözleşmedir.) İkinci bir işte kesinlikle çalışmıyorum. Yani 2368 Sayılı Yasa ile verilmiş haklardan yararlanamıyorum. Kurum Hekimliği sorumluluğu yanında tam gün çalışan İşyeri Hekimi işlevini de yüklenmiş olduğumu belirtmiştim. TEK Yetkilileri Çalışma Bakanlığı'ndan gelen İş Müfettişlerine beni işyeri Hekimi olarak tanıtır, SSK'ya başvurup işyeri hekimisi olarak Yetki Belgesi alıyor, ama hiç değilse tam gün işyeri hekimliği ücretimin verilmesi gerektiğini söylediğimde "siz Kurum Hekimisiniz, işyeri Hekimi değil" diyorlar.

En son Kasım 1991'de Çalışma Bakanlığı'ndan gelen İş Müfettişlerinin denetimi sırasında bu konu tekrar gündeme geldi. Bana TEK'in genellikle Kurum Hekimlerine işyeri Hekimliğini de angarya olarak yüklediğini söylediler, böyle bir sözleşmeye neden imza attığımı sordular. Hatta yardımcı olmak için "Bolu TEK'in işyeri hekimisi yoktur." şeklinde tutanak tutabileceklerini söylediler. Ben hızla gelişen bu sohbette de gerekli değerlendirmeyi yapmadım ve biraz da ilişkilerim bozulur vb. kaygılarla "hayır, gerek yok" dedim. Ama onlar gittikten sonra biraz düşününce kendime çok kızdım. Tıp Fakültesine girebilmek için verdiğim uğraş bir yana altı yıl boyunca tıp eğitimi için harcadığım emek, çalışma yaşamımda Hekimden beklenen, "karşılığını almadan sürekli vermelisin" anlayışına ayak uydurabilmek için gösterdiğim çaba ve sonuçta geldiğim yer belliyken -koskoca bir hiç- ve ben bu gerçeği beş yıllık meslek hayatım boyunca bir türlü içime sindirememiş, kabullenememişken nasıl olur da "aman ilişkilerim bozulmasın" diyebilmişim. Eğer Yasal bazı dayanaklar varsa bunları kullanmaya, haklı olduğuma kesinlikle inandığım bu konuda sonuna dek uğraşmaya karar verdim. Tesadüfen Bolu'da olan İş Müfettişini tekrar buldum. Resmi tutanağını tuttuğunu en azından bu yıl için yapabileceği bir şey olmadığını söyledi. Sonuçta onun da katkıları ile konuyu anlatıp, mesleki statümün belirlenmesi ve yaptığım işe karşılık hakettiğim ücretin verilmesini talep eden bir dilekçeyi Bolu TEK Müessese Müdürlüğü'ne Ankara TEK Genel Müdürlüğü'ne gönderilmek üzere verdim. Bolu Müessese Müdürü konuyu pek önemsemedi; "bu dilekçeden bir şey çıkaramazsınız ama madem çok istiyorsunuz Ankara'ya gönderelim" dedi. Yakından takip ettiğim halde dilekçe 15 gün Bolu'da oyalandı, sonuçta dilekçemi alıp Ankara'ya gittim. Bolu Personel Müdürü ve

* TEK Kurum Hekimi-Bolu

Müessese Müdür Yardımcısı ile birlikte Personel ve İdari İşler Daire Başkanı'na dilekçemi verip sözlü olarak da sorunu anlatmaya çalıştım. Kendisi "Hekimlerden şimdiye dek hiç böyle bir talep gelmedi, konuyla ilk kez karşılaştım." dedi. "1992 Ocak ayına dek bize süre verin konuyu araştıralım, zaten Hekim ücretleri konusunda huzursuzluk olduğunu biliyorum, çalışmalarımız var, doyurucu bir ücret verebilirsek bu konu zaten önemini yitirir değil mi?" gibisinden muğlak ifadelerle konuyu kapatmaya çalıştı. Dilekçeme vereceğiniz yanıtı göre yasal yollara baş vurmak istiyorum gibi bir şeyler söyleyecek oldum, bana gülererek "Yasal yoldan hiçbir şey yapamazsınız, siz bizim iyi niyetimize güvenin, sizleri düşünüyoruz." deyip kibarca kapıyı gösterdi. Bunca yıl kendi yaşadıklarım ve geçmişte yaşananlar kötü birer örnek olarak önümdeyken, çalışanların ekonomik çıkarlarının bazı kişilerin iyi niyetlerine bağlı olarak düzeltilemeyeceği çok açıkken tabii ki güvensizlik ve kuşku içinde geri döndüm. Ve tabii ki onbeş gün sonra dilekçeme olumsuz yanıt geldi. Ankara'dan "399 sayılı Sözleşmeli Memur Statüsündesiniz, Kurumun gösterdiği her alanda (1475 sayılı Yasaya bağlı işçiler de dahil) hizmet vermeye yükümlüsünüz, ek alanlar için ayrı ücret ödememiz mümkün değildir." diyorlar.

Şaşırmadım, beklediğim yanıtı. Ancak benim de yaşadığım ciddi sorunlar var ve bunları en azından dikkate almalarını sağlayana dek her türden yasal yolu bıkmadan denemeye kararlıyım. Bana göre Hekimlerin sözleşme koşulları farklı olmalıdır. Çalışma koşullarımız, sorumluluklarımız farklıdır, özlük haklarımız da farklı olmalıdır. Mevcut sözleşme son derece genel ve muğlak -ama birkaç maddesi var ki elini kolunu bağlayıcı. Örneğin işveren gerekli gördüğünde sözleşmeli personel başka alanlarda isdihdam edilebilir diyor. İki yıl önce de imzalarırken dikkatimi çekmiş, "bu ne" demiştim.

O zaman bana "Doktor hanım bu sizin için değil, sözleşme matbu olduğu için var, sizi başka bir işte nerede çalıştırabiliriz evrak-kayıta mı" diye espiri yapılmıştı. Ama iki yıl sonra "iki farklı işi, Kurum Hekimliği ve İşyeri Hekimliğini yaptırıyorsunuz; ya toplam ücretimi verin ya da sadece ücretimi verdiğiniz işi yaptırım" dediğimde aynen o maddeyi gösterdiler. Demek ki iki yıl önce insanların iyi niyetine hâlâ inanıyormuşum ben. Hayret! Peki efendim, Sağlık Bakanlığı'ndan istifa edeceğim. Bir yıllık sözleşmeyle her yıl sözleşmenin iptali, yani işsiz kalma riskini göze alacağım. 657'ye tabi Hekimlerin 2. bir işyerinde çalışabilme hakkından vazgeçeceğim. Hem memurunuzla eş-çocuk ve yakınları ile birlikte tedavi edici hekimlik hem de işçimize koruyucu ve tedavi edici hekimlik hizmeti vereceğim. Üstelik tüm bunların karşılığında sadece 2.700.000.-TL. ücret alacağım. Üstelik aynı Kurumda Sendikalı olma ayrıcalığına sahip TEK işçileri son toplu sözleşme ile en düşüğü 3.000.000.-TL. net ücret alıyor. Mesailer, ikramiyeleri, bayram harçlıkları buna dahil değil. Bo-

lu'da 8.000.000.-TL. net aylık ücret alan işçi mevcut çünkü Sendikaları sayesinde masaya oturup emeklerinin pazarlığını yapabilme hakkına sahipler ve son toplu sözleşme ile elde ettiklerine kendileri bile bir süre inanamadılar.

Sormadan edemiyorum; nerede benim 6 yıllık üniversite eğitiminin hakkı; nerede benim girdiğim işsiz kalma riskimin ve diğer haklarımdan vazgeçmemin karşılığı?

"Efendim, sözleşmeyi imzalamasaydınız" diye mezsınız. Şimdiye dek bizi kullanmalarına izin vermiş olmanız bundan sonra da susmamızı gerektiriyor. Sorun benim yaşamımda ve kafamda bugün olgunlaşmış, netleşmişse, bugün mücadeleye başlarım. Ama anlattım ya tek başına Bolu TEK'in Kurum Hekimini kimse ciddiye almıyor. Aynı sorunları yaşayan tüm Kurum Hekimlerinin desteğini bekliyorum. Ve meslek örgütümüzün sorunlarımıza duyarlı yaklaşmasını, sahip çıkmasını istiyorum. Bana en azından yol göstermeli, lojistik destek sağlamalı, hukuksal açıdan önümü açabilmeli. Ayrıca hukuksal dayanağı olan ciddi bir meslek örgütü olarak resmi yazışmalarla konuyu Kurumlar nezdinde (TEK Genel Müdürlüğü, Çalışma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, SSK gibi) gündeme getirilebilmeli.

Yasal yaptırım gücü olmayabilir. Ama bu Kurumların böylesi yöntemlerle duyarlılaştırılabileceğine inanıyorum. Üstelik ben de bazı girişimlerde bulunurken meslek örgütümün yanımda olduğunu gördüğümde kendimi daha güçlü hissedeceğim. Gülüp hafife alarak ya da aba altından sopa göstererek beni umutsuzluğa itenlerle daha kolay baş edebileceğim. Çok şey mi istiyorum?

Tüm Meslektaşlarıma saygı ve sevgilerimle.

Halk sağlığında yeni yönelimler

Doç. Dr. Caner FİDANER*

Halk sağlığını tanımlamak güçtür, çünkü herkes halk sağlığını kendi çalıştığı ya da yakınında gördüğü bölümüyle tanımak ve tanımlamak eğilimindedir. Farklı ülkelerde halk sağlığının birbirinden çok değişik alanlarla ilgilenmesi, çeşitli bilim dallarının etkinliklerini kapsamaması, farklı adlar alması (**public health, community medicine, community health...** gibi) tanımlamadaki güçlüğü artırıyor. Ama bütün bunlar, halk sağlığı kavramını tartışmaya engel olmamalı(*).

Halk sağlığı hekimlerinin iki ütopyası vardır: Birincisi, bütün hekimlerin bir halk sağlığı gibi dü-

* Halk Sağlığı Uzmanı, A.T.O Genel Sekreteri.